

Међународни тематски зборник
ХРОНОТОП КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ

Лепосавић 2018

ХРОНОТОП КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ
(Међународни тематски зборник)

Издавач

Институт за српску културу – Приштина
Лепосавић
e-mail institut.skp@gmail.com

За издавача

Проф. др Драган Танчић

Главни и одговорни уредник издавачке делатности

Проф. др Драган Танчић

Уредили и приредили

Проф. др Драган Танчић
Др Јасмина Ахметагић, виши научни сарадник
Доц. др Далибор Елезовић

Рецензенти

Проф. др Татјана Александровна Сењушкина,
Кримски федерални универзитет В. И. Вернадски, Симферопол
Др Наталија Николаевна Муравева,
Јужни федерални универзитет, Ростов на Дону
Др Јуриј Владимирович Шахин,
Институт економије и права, Севастопол

Резимеи на енглеском језику

Ана Микша

Лектура и коректура

Др Мирјана Бечејски, научни сарадник

Компјутерска обрада и шtamпа

Graficolor Краљево

Тираж 200

ХРОНОТОП КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У НАУЦИ И УМЕТНОСТИ

(Међународни тематски зборник)

Уредили и њиредили

Драган Танчић
Јасмина Ахметагић
Далибор Елезовић

САДРЖАЈ

ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Голуб М. Јашовић, СТОЛАРСКА ЛЕКСИКА МАЛОГ КОСОВА	13
Тиодор Р. Росић, КОСОВО У САВРЕМЕНОЈ СРПСКОЈ ПОЕЗИЈИ	27
Јасмина М. Ахметагић, ХРОНОТОП КОСОВА У ПУТОПИСУ СТАНИСЛАВА КРАКОВА	43
Велибор С. Лазаревић, ЗАЧЕЦИ НАРОДНОГ ГЛУМОВАЊА КОД СРБА	55
Мирјана М. Бечејски, ХРОНОТОП КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У ПОЕЗИЈИ МИЛИЦЕ ЈЕФТИМИЈЕВИЋ ЛИЛИЋ	63
Ана Р. Стишовић Миловановић, БИЦИЈЕВО ПУТОВАЊЕ КРОЗ СРБИЈУ, ЛЕТА ГОСПОДЊЕГ 1610.	79
Сена М. Михаиловић Милошевић, МЕТОХИЈА КАО ПРОСТОП СРЕЂЕ У ПРИПОВЕТКАМА ДАНИЛА НИКОЛИЋА	89

ПОЛИТИКОЛОГИЈА, СОЦИОЛОГИЈА И КУЛТУРОЛОГИЈА

Wolfgang Rohrbach, KRANKENBEHANDLUNG UND PFLEG E IM DIGITALEN ZEITALTER	103
Nina Markovic Khaze, THE IMPORTANCE OF UNDERSTANDING NATIONAL-ETHNIC NARRATIVES IN KOSOVO FOR PEACE NEGOTIATIONS	119
Shak B. Hanish, RURAL JAPAN CAN'T TAKE MUCH MORE ECONOMIC PROSPERITY	131
Александар Л. Мартиновић, „СЛУЧАЈ РАЧАК“ – <i>CASUS BELLI</i> ЗА НАТО БОМБАРДОВАЊЕ СРБИЈЕ	141
Недељко Д. Станковић, Албина Е. Абидовић, Марина Д. Мијатовић, МОДЕЛИ ПОДЕЛЕ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ КРАЈЕМ ДВАДЕСЕТОГ ВЕКА	163
Драган Ј. Танчић, Томас Каналик, Петар Д. Танчић, ПРИМЕНА СТАТИСТИЧКОГ И КОМПАРАТИВНОГ МЕТОДА У ИСТРАЖИВАЊУ ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА КОД ДЕЦЕ И МЛАДИХ У ПРИШТИНИ, СЕВЕРНОМ ДЕЛУ КОСОВСКЕ МИТРОВИЦЕ И ЛЕПОСАВИЋУ	171

Звездана М. Елезовић, Светомир Арсић Басара, Милош Ј. Јанковић, ДЕВАСТАЦИЈА СПОМЕНИЧКЕ БАШТИНЕ СРБА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ	187
Срђан Ж. Словић, ХОБСОВА ТЕОРИЈА ЧОВЕКА, ДРУШТВА, ДРЖАВЕ, РЕЛИГИЈЕ И МЕЂУНАРОДНИХ ОДНОСА – СТУДИЈА СЛУЧАЈА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ	197
Радомир Д. Ђорђевић, Марина Ж. Денић, ПРАВНА, ЕКОНОМСКА И КУЛТУРОЛОШКА ПРЕКОМПОЗИЦИЈА СРПСКЕ ДРЖАВЕ И БАЛКАНА НА НАЧЕЛИМА ДУШАНОВОГ ХРИШЋАНСКОГ ЗАКОНОДАВСТВА (Прилог социолошко-културолошком разматрању законодавства средњовековне Србије)	211
Бојан Н. Шево, Јанко Д. Реко, ОКУПАЦИЈА СРБИЈЕ НА ПРИМЕРУ ВОЈНЕ БАЗЕ „БОНДСТИЛ“	227
Бранко И. Надовеза, НАТО АГРЕСИЈА НА СРБИЈУ КАО ИЗРАЗ АГРЕСИЈЕ АМЕРИКЕ И ИСЛАМА НА ЕВРОПУ – ПРИМЕР КОСОВА И МЕТОХИЈЕ	237
Мирослав М. Додеровић, ЈУГОСЛОВЕНСКО-АЛБАНСКИ ОДНОСИ У ДЈЕЛУ ВЛАДИМИРА ДЕДИЈЕРА	245
Бошко С. Родић, ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ ЗА ЕВИДЕНЦИЈУ СТРАДАЛИХ ПРИПАДНИКА ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	261
Живорад М. Миленовић, Мирјана М. Симић, УПОРЕДНА АНАЛИЗА ЗНАЊА УЧЕНИКА МЛАЂИХ РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ С ПОДРУЧЈА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ И ЦЕНТРАЛНЕ СРБИЈЕ О ОСНОВНИМ ПОЈМОВИМА О КОСОВУ И МЕТОХИЈИ	273
Слободан Ђ. Нићин, Анка С. Булатовић, Војислава Ђ. Грбић, РАЧУНОВОДСТВЕНИ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМИ НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ	285

ИСТОРИЈА, АРХЕОЛОГИЈА, ЕТНОЛОГИЈА

Андрей Юрьевич Хошев, РУССКАЯ ПРАВОСЛАВНАЯ ЦЕРКОВЬ В СОБЫТИЯХ ВОКРУГ СИТУАЦИИ В КОСОВЕ И МЕТОХИИ В 1998–2000 гг.	301
Марко П. Атлатић, Александар Л. Мартиновић, МИГРАЦИЈЕ СРБА ИЗ КРАЈИНЕ И ХРВАТСКЕ У ПЕРИОДУ 1941–1995. ГОДИНЕ КАО ОБЛИК ЕТНИЧКОГ ЧИШЋЕЊА У ФУНКЦИЈИ СТВАРАЊА ЕТНИЧКИ ЧИСТЕ НЕЗАВИСНЕ ДРЖАВЕ ХРВАТСКЕ	311
Стефан И. Анчев, КОСОВСКИЈАТ ВЪПРОС В МЕЖДУНАРОДНИТЕ ОТНОШЕНИЯ СЛЕД 1999. Г.	323
Димитър В. Атанасов, ДА НАРИСУВАШ МИЛОШ ОБИЛИЧ	331
Ђорђе Н. Ђекић, ЗНАЧАЈ АРХЕОЛОГИЈЕ ЗА ПРОУЧАВАЊЕ ИСТОРИЈЕ СРБА У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	353

Весна С. Зарковић, ИЗВЕШТАЈИ ПРВОГ КОНЗУЛА СРБИЈЕ У ПРИШТИНИ ЛУКЕ МАРИНКОВИЋА О СИТУАЦИЈИ У СТАРОЈ СРБИЈИ	365
Милош М. Марсенић, ШТАМПА НИШКОГ АРХИВА О КОСОВУ И МЕТОХИЈИ. СТАРА СРБИЈА: „Три поарнаућена српска племена и манастир Дечане међу њима“	377
Далибор З. Велојић, ВАРДАРСКА ДИВИЗИЈА У АПРИЛСКОМ РАТУ 1941.	389
Иван М. Беџић, ПОЛОЖАЈ НОВЧАНИХ ЗАВОДА СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У БАНКАРСКОМ СИСТЕМУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ	401
Божица Ж. Славковић Мирић, (СУ)ЖИВОТ СРБА И АЛБАНАЦА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ 1929–1941.	419
Војин Д. Калинић, ВИДОВДАН НА ДАЛМАТИНСКОМ КОСОВУ 1914. ГОДИНЕ	439
Љубиша Б. Васиљевић, АНТИЧКИ ЛОКАЛИТЕТИ И НАЛАЗИ У ОКРУЖЕЊУ ТЕРМАЛНИХ ИЗВОРА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ	449
Петар Р. Ристановић, ТРИ СЛИКЕ ЦАРСКЕ ЛАВРЕ: МАНАСТИР ВИСОКИ ДЕЧАНИ У ПУТОПИСИМА МЈУР МАКЕНЗИ И ПАУЛИНЕ ИБРИ, ЕДИТ ДАРАМ И РЕБЕКЕ ВЕСТ	469
Марија М. Савић, Филип М. Обрадовић, АНОНА МИЛИТАРИС НА ДАРДАНСКОМ ТЛУ ЗА ВРЕМЕ ДИОКЛЕЦИЈАНОВЕ ВЛАДАВИНЕ	485
Јован Ј. Алексић, СРПСКА НОВИНСКА ГЛАСИЛА У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ ОД 1918. ДО 1941. ГОДИНЕ	493
Јован Д. Симијановић, Дарко Д. Гучанин, БРАТИМЉЕЊЕ И САРАДЊА КРАЉЕВА И ТИТОВЕ МИТРОВИЦЕ	507
Ена С. Мирковић, БЛАГОЈЕ НЕШКОВИЋ И КОСОВСКО ПИТАЊЕ У СВЕТЛУ ИЗЈАВЕ ЋОРЂИЈА ЋОКА ПАЈКОВИЋА ИЗ 1952. ГОДИНЕ	527
Биљана М. Павловић, УПОЗНАВАЊЕ НАРОДНОГ МУЗИЧКОГ СТВАРАЛАШТВА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У НАСТАВИ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ И ПРИРОДЕ И ДРУШТВА	543
Александар С. Павловић, СПЕЦИФИЧНОСТ БЕЛЕ ВИЛЕ КАО ЕЛЕМЕНТА НЕМАТЕРИЈАЛНОГ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА СРБА У ВЕЛИКОЈ ХОЧИ	561
Драгољуб В. Даниловић, СРПСКИ ПОМЕНИЦИ СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ	587

CONTENT

LANGUAGE AND LITERATURE

Golub M. Jašović, CARPENTRY LEXICOLOGY OF LITTLE KOSOVO	13
Tiodor R. Rosić, KOSOVO IN CONTEMPORARY SERBIAN POETRY	27
Jasmina M. Ahmetagić, CHRONOTOPE OF KOSOVO IN THE TRAVELOGUE BY STANISLAV KRAKOV	43
Velibor S. Lazarević, SERBS AND THE BEGINNINGS OF NATIONAL ACTING	55
Mirjana M. Bečejski, THE CHRONOTOPE OF KOSOVO AND METOHIA IN THE POETRY OF MILICA JEFTIMIJEVIĆ LILIĆ	63
Ana R. Stišović Milovanović, BIZZI'S JOURNEY THROUGH SERBIA IN 1610.	79
Sena M. Mihailović Milošević, METOHIA AS A SPACE OF HAPPINESS IN DANILO NIKOLIĆ'S STORIES	89

POLITICOLOGY, SOCIOLOGY AND CULTUROLOGY

Wolfgang Rohrbach, THE TREATMENT AND CARE IN A DIGITAL AGE	103
Nina Markovic Khaze, THE IMPORTANCE OF UNDERSTANDING NATIONAL-ETHNIC NARRATIVES IN KOSOVO FOR PEACE NEGOTIATIONS	119
Shak B. Hanish, RURAL JAPAN CAN NO LONGER HAVE ECONOMIC PROSPERITY	131
Aleksandar L. Martinović, "THE RAČAK CASE" – <i>CASUS BELLI</i> FOR THE NATO BOMBARDMENT OF SERBIA	141
Nedeljko D. Stanković, Albina E. Abidović, Marina D. Mijatović, DIVISION MODELS OF KOSOVO AND METOHIA AT THE END OF THE 20TH CENTURY	163
Dragan J. Tančić, Tomas Kanalik, Petar D. Tančić, THE APPLICATION OF STATISTICAL AND COMPARATIVE METHOD IN THE RESEARCH OF PEER VIOLENCE AMONG CHILDREN AND THE YOUNG IN PRIŠTINA, NORTH PART OF KOSOVSKA MITROVICA AND LEPOSAVIĆ	171

Zvezdana M. Elezović, Svetomir Arsić Basara, Miloš J. Janković, THE DEVASTATION OF SERBIAN MONUMENTAL HERITAGE IN KOSOVO AND METOHIA	187
Srđan Ž. Slović, HOBBS' THEORY OF MAN, SOCIETY, STATE AND INTERNATIONAL RELATIONS – THE CASE STUDY OF KOSOVO AND METOHIA	197
Radomir D. Đorđević, Marina Ž. Denić, LEGAL, ECONOMIC AND CULTURAL PRECOMPOSITION OF SERBIAN STATE AND THE BALKANS ACCORDING TO THE CHRISTIAN PRINCIPLES OF DUŠAN'S CODE (Annex to the sociological-cultural consideration of Serbian medieval legislation)	211
Bojan N. Ševo, Janko D. Reko, MILITARY CAMP "BONDSTEEL" AS AN EXAMPLE OF THE OCCUPATION OF SERBIA	227
Branko I. Nadoveza, NATO AGGRESSION AGAINST SERBIA AS AN EXPRESSION OF AMERICAN AND ISLAMIC AGGRESSION AGAINST EUROPE – THE EXAMPLE OF KOSOVO AND METOHIA	237
Miroslav M. Doderović, YUGOSLOVENE-ALBANIAN RELATIONS IN VLADIMIR DEDIER WORK	245
Boško S. Rodić, THE INFORMATION SYSTEM FOR RECORDING THE VICTIMS OF THE REPUBLIC OF SRPSKA ARMY	261
Živorad M. Milenović, Mirjana M. Simić, THE COMPARATIVE ANALYSIS OF THE KNOWLEDGE OF JUNIOR CLASSES OF PRIMARY SCHOOL ABOUT THE BASIC CONCEPTS OF KOSOVO AND METOHIA IN THE AREA OF KOSOVO AND METOHIA AND CENTRAL SERBIA	273
Slobodan Đ. Nićin, Anka S. Bulatović, Vojislava Đ. Grbić, ACCOUNTING INFORMATION SYSTEMS IN KOSOVO AND METOHIA	285

HISTORY, ARCHEOLOGY, ETHNOLOGY

Andrey Yurevich Hoshev, RUSSIAN ORTHODOX CHURCH IN THE EVENTS IN KOSOVO AND METOHIA FROM 1998 TO 2000	301
Marko P. Atlagić, Aleksandar L. Martinović, THE MIGRATIONS OF SERBS FROM KRAJINA AND CROATIA FROM 1941 TO 1945 AS A FORM OF ETHNIC CLEANSING IN THE FUNCTION OF CREATING THE ETHNICALLY CLEAN INDEPENDENT STATE OF CROATIA	311
Stefan I. Anchev, THE KOSOVO ISSUE IN INTERNATIONAL RELATIONS AFTER 1999	323
Dimitar V. Atanasov, TO DRAW MILOŠ OBILIĆ	331

Dorđe N. Đekić, THE SIGNIFICANCE OF ARCHAEOLOGY FOR STUDYING THE HISTORY OF SERBS IN THE EARLY MIDDLE AGES	353
Vesna S. Zarković, THE REPORTS ON THE SITUATION IN OLD SERBIA BY LUKA MARINKOVIĆ, THE FIRST SERBIAN CONSUL IN PRIŠTINA	365
Miloš M. Marsenić, THE NIŠ ARCHIVE PRESS ON KOSOVO AND METOHIA. <i>STARA SRBIJA</i> : “Three Serbian Tribes Converted into Albanians and Dečani Monastery among them”	377
Dalibor Z. Velojić, VARDAR DIVISION IN THE APRIL WAR 1941	389
Ivan M. Becić, THE POSITION OF MONETARY INSTITUTIONS OF KOSOVO AND METOHIA IN THE BANKING SYSTEM OF THE KINGDOM OF YUGOSLAVIA	401
Božica Ž. Slavković Mirić, INTERETHNIC RELATIONS BETWEEN SERBS AND ALBANIANS IN KOSOVO AND METOHIA 1929–1941	419
Vojin D. Kalinić, ST. VITUS DAY IN DALMATIAN KOSOVO IN 1914	439
Ljubiša B. Vasiljević, ANCIENT LOCALITIES AND FINDINGS IN THE AREA SURROUNDING THERMAL SPRINGS IN KOSOVO AND METOHIA	449
Petar R. Ristanović, THREE IMAGES OF THE EMPERIAL LAVRA: THE MONASTERY VISOKI DEČANI IN THE TRAVELOGUES OF MUIR MACKENZIE, PAULINA IRBY, EDITH DURHAM AND REBECCA WEST	469
Marija M. Savić, Filip M. Obradović, ANNONA MILITARIS IN THE TERRITORY OF DARDANIA DURING DIOCLETIAN’S REIGN	485
Jovan J. Aleksić, SERBIAN NEWSPAPERS IN KOSOVSKA MITROVICA FROM 1918 TO 1941	493
Jovan D. Simijanović, Darko D. Gučanin, TWINNING AND COOPERATION BETWEEN THE CITIES OF KRALJEVO AND TITOVA MITROVICA	507
Ena S. Mirković, BLAGOJE NEŠKOVIĆ AND KOSOVO QUESTION IN THE LIGHT OF THE STATEMENT OF ĐORĐIJE ĐOKO PAJKOVIĆ FROM 1952	527
Biljana M. Pavlović, INTRODUCING THE NATIONAL MUSICAL CREATIVITY OF KOSOVO AND METOHIA IN THE TEACHING OF MUSIC CULTURE AND SCIENCE	543
Aleksandar S. Pavlović, THE SPECIFICITY OF <i>THE WHITE FAIRY</i> AS AN ELEMENT OF A INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF SERBS IN VELIKA HOČA	561
Dragoljub V. Danilović, SERBIAN POMENIKS FROM KOSOVO AND METOHIA	587

Оригинални научни рад

Бојан Н. ШЕВО*

Институт за српску културу – Приштина, Лепосавић

Јанко Д. РЕКО**

Факултет за пословне студије и право Београд

ОКУПАЦИЈА СРБИЈЕ НА ПРИМЕРУ ВОЈНЕ БАЗЕ „БОНДСТИЛ“***

Апстракт: Драстичне промене у свету до којих је дошло крајем 20. века српски народ није разумео, већ се супротставио новим историјским реалностима које су га довеле у сукоб са интересима Сједињених Америчких Држава и европских држава. То је довело до агресије која је резултирала страдањем српског народа у целини. Грађански ратови и сукоб са најмоћнијим државама света око наслеђа умируће Југославије показале су да српски народ није имао политичке мудрости да нађе реални интерес који није у сукобу са реалношћу и визијом новог светског поретка (хегемонијом САД).

Кључне речи: сукоб, моћ, хегемонија САД-а, дезинтеграција, НАТО, окупација, продор на исток.

Доминација европских држава заснована на економској, политичкој, културној и војној моћи током претходних векова је доведена у питање у међусобној конфротацији и сукобу који ескалира почетком Првог светског рата и међусобним разарањима која су Европу опустошила у целини, док се сукоб пренео и на колоније европских сила у свету, али у мањој мери. У сукобу између држава које су покушавале да задрже постојеће стање (Велика Британија, Француска, Италија, Русија до 1917. и од 1917. САД) и оних држава које су уз своју растућу моћ довеле у питање такво стање (Аустроугарска, Немачка и Турска), Европа се нашла пред понором. У рату који је трајао 4 године погинуло је 10 милиона људи, 21 милион је рањено и око

* истраживач-сарадник, bojansevo78@gmail.com

** сарадник у настави

*** Рад је написан у оквиру пројекта *Материјална и духовна култура Косова и Метохије* (ев. број 178028), који је одобрило и финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

7 милиона нестало или заробљено (*Енциклопедија Британика* 2005: 76). Уз ове стравичне бројеве људских жртава 1918. године долази до промене граница и са историјске сцене нестају Аустроугарска монархија – на чијем се простору рађа неколико нових држава, и царска Русија – која револуцијом 1917. године и после грађанског рата (1917–1921. године) постаје прва комунистичка држава на свету.

Сједињене Америчке Државе које уз брзу индустријализацију привреде, огромне ресурсе и растућу економску моћ, а због потапања брода Луизијана, 1917. године улазе у рат у Европи на страни савезника, чиме убрзавају завршетак Првог светског рата и излазе на светску сцену са све јачом међународном улогом. Између два светска рата, због становишта да су континентално острво, САД остају изван главних токова у међународним односима уз јачање својих економских потенцијала и бављење унутрашњом политиком.

Незадовољство ратним поразом, уз политичку и економску нестабилност, у Немачкој доводи на власт идеју фашизма који је већ пустио корене у Италији и Јапану. Фашизам идеолошки карактерише агресивност и тежња за доминацијом над другим нацијама уз потпуну контролу друштва и државе, а ради решавања социјалних и националних питања (*Енциклопедија историјске културе* 1993: 320). Империјални Јапан својом експанзијом у Пацифику долази у интересну сферу САД-а и, схватајући да до сукоба мора доћи, започиње рат нападом на морнаричку војну базу САД-а на Хавајима. Међународни сукоб између сила Осовине (Немачке, Италије и Јапана) и савезника (Француске, Велике Британије, Совјетског Савеза, Кине и САД) гурнуо је човечанство у тотални рат и крвопролиће какаво се није могло ни замислити. Други светски рат трајаће пуних 6 година и по обиму захватиће планету у целини. Према проценама број погинулих је између 35 до 60 милиона људи (*Енциклопедија Британика* 2005: 195), док су читаве државе сравњене са земљом. Победа савезника је била апсолутна и довела је до нове прерасподеле моћи и сфере утицаја у свету.

У послератном периоду бивши савезници – Сједињене Америчке Државе и Совјетски Савез – у жељи за светском доминацијом и услед различитих идеологија и политичких система долазе у сукоб који ће наредних пола века бити познат као „хладни рат“, али неће долазити до отвореног рата због обостраног поседовања нуклеарног оружја које би довело до тоталног уништења и разарања цивилизације. Због страха од нуклеарног рата... Исход овог сукоба су одлучила невојна средства, политичка виталност, идеолошка флексибилност, економски динамизам и култура као одлучујући фактор (Бжежински 2001: 13).

Завршетком хладног рата крајем 80-их година 20. века Совјетски Савез се политички и економски урушио и на светској сцени остале су САД као једина супер сила и неспорни владар и судија. Као резултат победе у хладном рату покрећу процесе глобализације како би своју територијалну, економску, војну и политичку моћ још више увећале и осигурале своју супремацију на што дужи временски период. Системе и организације које су контролисали да

поруке СССР окренуле су ка државама у свету које им нису биле „доступне“, тј. ка територијама пораженог Варшавског пакта и државама које им нису биле у фокусу током скоро пола века хладноратовске поделе.

ПОЛОЖАЈ СРПСКОГ НАРОДА И АГРЕСИЈА НАТО

Победу над фашизмом Југославија је, као једна од држава победница у Другом светском рату, током окупације сила Осовине платила огромним људским и материјалним жртвама, као и променом политичког система (у рат улази као краљевина, а завршетак рата дочекује као социјалистичка република).

Геополитичким положајем на границама Истока и Запада и оснивањем Покрета несврстаних СФРЈ добија на значају као трећи чинилац у геополитичком сучељавању држава Варшавског пакта и НАТО. Зарађене стране су покушавале свим расположивим средствима да привуку Покрет несврстаних на своју страну. Иако су Покрет несврстаних у огромном броју чиниле бивше колоније које су добиле самосталност и постале државе на основу политичких промена после Другог светског рата, преовлађује мишљење да је Покрет настао под утицајем Винстона Черчила (Велика Британија), тј. НАТО-а и стратегије америчке политике – промоције социјалдемократије као „противотрова“ комунизму. Страх западних земаља да сиромашне и новонастале државе природно теже да се одупру бившим колонијалним господарима, као и да су идеолошки ближе идејама комунизма, натерао је земље НАТО да благонакодно гледају на СФРЈ као оснивача и водећу земљу Покрета несврстаних, као и на политички систем у СФРЈ – „разблажени комунизам“ на идеолошком плану.

Падом Берлинског зида 1989. године, чиме је означен коначан пораз идеје комунизма и моћи СССР-а, тектонски поремећаји на светској сцени затекли су тадашњу СФРЈ као државу на граници два супротстављена блока (пакта), која је свој међународни положај током времена одржавала балансирајући између њих, у зависности од ситуације и државног интереса. У новонасталој ситуацији СФРЈ и Покрет несврстаних губе свој значај на међународној сцени, којом апсолутно доминирају САД и НАТО као главна полуга њене војне моћи и прилика да власт прошири и на државе које нису биле у њеној орбити. Процеси дезинтеграција који су деловали на простору Европе где је граница гвоздене завесе била најчвршћа, довели су до урушавања федерација које су до тада биле чланице Варшавског пакта – Совјетског Савеза и Чехословачке – као и СФРЈ, и до стварања великог броја нових држава на њиховом тлу, уз уједињење две Немачке после скоро пола века у једну државу која своју експанзију традиционално усмерава на простор истока и југоистока.

Српски народ, који је у два светска рата у 20. веку био на страни савезника, тј. победника, и који је поднео највећу жртву на Балкану као оснивач нове државне творевине (Југославије), постао је талац идеолошких и превазиђених државних идеја, као и губитка интереса великих сила за

очување постојећег стања у новом светском поретку. На процес дезинтеграције није се дуго чекало, јер заједнички интерес САД-а, уједињене Немачке и Велике Британије се поклопио са тежњом других народа у Југославији за разбијањем државне творевине јужнословенских народа и новом прерасподелом политичке и војне моћи и територија. Све је било спремно за крвави распад и почетак ратова за њено наслеђе, који ће обележити последњу деценију 20. века.

Карактеристично за распад, грађански рат и агресију САД-а у СФРЈ је да су трајали у временским и географским фазама које су ишле из правца запада (НАТО) према истоку (Варшавски пакт) и да су током тог периода били усмерени на целокупан српски народ као „дежурног кривца“. Србија и српски народ на просторима экс-Југославије свој положај су решавали парцијално од републике до републике, где се налазио у различитим односима са другим ентитетима, без вођења целовите политике, уз константан сукоб са процесима глобализма и геостратешким интересима Сједињених Америчких Држава (НАТО). Основно начело политике „завади, па владај“ школски је примењено на простору СФРЈ, као и много пута у историји света, уз лепезу притисака, који су се кретали од дипломатских и економских до војних интервенција у више наврата, уз различит интетезитет употребе силе.

Кршење међународног права када није било у сагласности са њиховим интересима, током 20. века је било пракса великих сила, које су се увек криле иза изговора који нису откривали праву природу њиховог деловања. Ни у случају непријатељства САД-а и западних сила против српског народа није било другачије и монопол силе је још једном срушио међународно право, које је остало мртво слово на папиру. Повод за агресију (рат) САД-а и НАТО на СРЈ 24. 3. 1999. била је заштита људских права и слобода Албанаца – националне мањине на територији суверене државе. Имајући у виду кршење међународног права: Повељу Уједињених нација, оснивачки акт НАТО, уставне одредбе држава чланица НАТО и међународних конвенција, неоспорно је да је на СРЈ извршена оружана агресија. Према Резолуцији Генералне скупштине УН бр. 3314 у чл. 1 утврђено је да је агресија „употреба оружане силе једне државе против суверенитета, територијалног интегритета или политичке независности друге државе односно на било који други начин који није у сагласности са Повељом УН“. Савет безбедности, као надлежни орган који може у случају претње по „међународни мир и безбедност“ (поглавља 6 и 7) да одобри војне интервенције, није ни расправљао о употреби силе, како би се избегла дипломатска битка и употреба вета од стране Русије и Кине. Такође, оснивачки акт НАТО предвиђа употребу силе услед оружане агресије на чланице овога савеза, о чему у случају СРЈ нема говора, јер је у питању унутрашња ствар суверене државе која није њен члан. Оснивање Хашког (трибунала) суда за ратне злочине у Југославији послужило је за наставак кампање против српског народа и доказивање његове кривице у распаду државе, уз коришћење појма „удружени злочиначки подухват“ који не постоји у статуту Трибунала. Пристрасност Трибунала одсликавају казне

на које су осуђени припадници српског народа од скоро хиљаду година, док су Хрвати осуђени на 114, Муслимани на 47 и Албанци на 13 година затвора (Чарнић 2017: 1). Кршење међународног права се огледа и у непоштовању Резолуције УН 1244, која једнострано није спроведена и после две деценије од доношења одлуке. Макијавелизам САД-а у продору на исток и нова доктрина НАТО-а као средства светске хегемоније, добија пуни замах у својој свеобухватности. Очигледно је да САД и НАТО нису ограничени међународним правом и моралним вредностима у „хуманитарним интервенцијама“ (овај израз не постоји у Повељи УН), што говори и мото војне организације: „Ум неспутан у промишљању“.

Рат као међународна појава је стање односа између држава у коме зарађене стране настоје да употребом своје војне силе постигну одређену војну, економску и политичку предност уништењем војне силе непријатеља ради потпуног или делимичног заузимања његове државне територије, постизања решења спорних или других питања и интереса у своју корист (*Мала политичка енциклопедија* 1966: 1016).

ГЛОБАЛНА ДОМИНАЦИЈА САД-А И ПРОЈЕКЦИЈА МОЋИ

У политичкој теорији и пракси моћ и доминација имају заједничке елементе дефиниције, јер је су блиско повезане са контролом која се намеће са или без пристанка друге стране. Према Максу Веберу, доминација представља „изгледе једног човека или више људи да спроведу сопствену вољу у неком заједничком деловању, упркос отпору других учесника. Моћ је намећање воље која се може реализовати прихватањем (послушношћу) или сламањем отпора“ (*Енциклопедија политичке културе* 1993: 685). Доминација, моћ и империјализам су често објашњавани идеолошким разлозима заснованим на религиозним, цивилизацијским, културним и моралним идејама, које можемо пратити од настанка држава до данашњих дана, заједно са њиховим „цивилизацијским мисијама“ широм планете (Рим, Кина, Шпанија, Велика Британија, САД...). Ноам Чомски је повукао паралелу између Џон Стјуарт Мила, који је објаснио британску империју као јединствену у свету, јер делује само „у интересу других“, тј. за добробит староседелаца¹ и чланка у *Њујорк тајмсу* Мајкла Игњатијефа, директора центра „Кар“ на Харварду². Империјалне амбиције било које врсте су увек биле скриване моралним маскама, које су коришћене као изговор за наводну моралну супериорност империја ради остварења сопствених интереса.

1 „У ствари наши мотиви су толико чисти да Европљани не могу ни да их разумеју“ (Чомски 2009а: 50, 51).

2 „Америчка империја није онаква какве су биле империје у прошлости које су се ослањале на колонијализам, освајање и бели човек. Империја 21. века је новина у аналима политичке науке, једна лагана империја, глобална хегемонистичка сила чији су знаци распознавања слободна тржишта, људска права и демократија, а наметнута је највећом војном силом коју је свет упознао“ (Чомски 2009а: 50, 51).

Америка је супериорна у четири одлучујућа домена глобалне моћи: 1. војном, 2. економском, 3. технолошком и 4. културном (информативном). Управо комбинација ова четири атрибута чини Америку једином свеобухватном глобалном силом (Бжежински 2001: 27–28). Уколико прихватимо овакву поделу и облике империјализма према Бжежинском и испитамо их на случају против српског народа на простору СФРЈ, добићемо поклапања која не остављају простор за сумњу у истинитост његове тврдње.

Војна моћ је за последице имала коришћење војне силе ради претње и принуде над сувереним државама (Дејтонски споразум и Мировна конференција у Рамбуеу), затим контролу над делом територије друге државе, тј окупацију (Косово и Метохија), оснивање војних база (у Босни и Херцеговини, Македонији, „Бондстил“ код Урошевца), испоруку наоружања, пружање информација, слање војних саветника и сл. (операције хрватске војске „Бљесак“ и „Олуја“ и слање наоружања странама које су биле против Срба у дезинтеграцији СФРЈ), измену састава становништва (прогон Срба из Хрватске, са КиМ и делимично из БиХ), насилну промена граница (окупација КиМ), уништавање инфраструктуре на туђој територији (агресија на Србију и Црну Гору), убиства цивила и војника друге државе (војна ваздушна кампања у БиХ, као и агресија на СЦГ), као и коришћење оружја која су забрањена међународним конвенцијама (осиромашени уранијум и касетне бомбе) и страдње цивила (колетерална штета или убиство цивила).

Економска моћ се користи ради стицања економске користи средствима која другу суверену државу стављају у неравноправни положај: проширење тржишта за капитал и робу, коришћење јефтине радне снаге, експлоатација сировина и природних богатстава, концесије, коришћење мита и корупције, исисавање капитала... Економска моћ (доминација) може се употребити пре, за време или после коришћења других наведених облика моћи. Овај вид империјализма спроводи се преко банака, амбасада и мултинационалних корпорација, често удруженим средствима и заједничком стратегијом. Главне међународне финансијске институције Светска банка и Међународни монетарни фонд су свакако главне полуте доминације Сједињених Америчких Држава у економији. Оне су иницирале Бретонвудску конференцију 1944. године ради убризгавања капитала у разрушену светску привреду, при чему су прогласиле долар и фунту стерлинга за основне валуте у међународним финансијама, узимајући за себе апсолутни монопол контроле вредности сопствених валута. Корист која је остварена је енормна, јер су биле у могућности да штампају новац без основе и контроле у вредности монетарних валута. Овај монопол у контроли капитала и његове „замишљене вредности“, уз уцењивачки потенцијал одлучивања у Светској банци и Међународном монетарном фонду око позајмица другим државама, омогућио је скоро апсолутну економску доминацију САД-а. Мора се узети у обзир и то да, сем у случају напада Јапана на Перл Харбур, САД нису имале ратних дејстава и уништавања привреде на својој територији (изузев у ратном наоружању и људству), за разлику од осталих водећих сила у Другом светском рату, које

су биле сравњене с земљом. Разлоге за успон привреда њених савезника и окупираних држава (западна Немачка, Италија и Јапан) у хладном рату треба тражити у потреби САД да пласирају своју робу и освоје тржиште како би се супротставиле Источном блоку (Маршалов план). Економска моћ је брутално искоришћена у распаду СФРЈ притисцима на српски народ и увођењем економских санкција које су биле окренуте ка слабљењу привреде и кажњавању становништва у целини, без изузетка.³

Технолошка моћ означава првенство у иновацијама и њиховој примени у привреди и друштву, али се њихов резултат директно пројектује на војну, економску и културну моћ. Она је пре свега средство за друге облике моћи. Пример је агресија на СЦГ, у којој током ваздушне „кампање“ снаге НАТО нису имале људских губитака због технолошке, односно војне моћи.

Културна моћ и контрола информација САД-а се односи на масовну културу и средства комуникације према другим земљама. Основни циљ је приближавање сопственог вредносног система и утицај на мишљење и ставове људи који могу довести у екстремним ситуацијама до асимилације. Развитком масовних медија и интернета (настао и развијен за потребе војске САД-а), као и њиховом контролом информација и пројекцијама вредносног система од стране западних (демократских) држава, врши се покушај контроле мишљења на светком нивоу. Амерички професор Ноам Чомски о контроли медија каже: „Ако се људи могу контролисати уз примену силе, онда није толико важно контролисати шта они мисле и осећају, али ако се изгуби способност да се контролишу силом, постаје неопходно да се контролишу њихови ставови и мишљења“ (2009 б: 49). Важност ове врсте доминације показана је у 2017. години притисцима за затварање катарске *Ал-Џазире*, као и руских медијских канала који су у САД проглашени за стране агенте због њихове различитости у извештавању и конкуренције на том пољу у светским размерама (САД као гарант слободе говора?). У случају српског народа агресији је претходио медијски линч и сатнизација која је за циљ имала морално оправдање у унутрашњој и спољној политици. Индикативно је да се током распада СФРЈ, сваки пут пред коришћење силе против српског народа, дешавао случај масовног страдања цивила других етничких народа под крајње сумњивим околностима. Заједничко за случај „Маркале“ и „Рачак“ јесте да је кривац означен истог дана, без истраге независних комисија, после чега је следио медијски линч Срба, а затим и војни напад НАТО.

3 Савет безбедности је против Србије и Црне Горе 30. маја 1992. године и 30. јуна 1992. године увео трговинске, саобраћајне и дипломатске санкције. Према анализи утицаја санкција на друштво и привреду (анализу је направио Европски центар за мир и развој – ЕЦПД), од 1991. до 1995. број радника на 1.000 становника је са 252.2 опао на 225.6, а друштвени производ у 1993. години чинио је 40% друштвеног производа из 1986. Област индустрије је враћена на ниво из 1972. године, а број запослених се смањило за око 500.000. Наталитет на 1.000 становника је опао са 14.6 у 1991. на 13.2 у 1995. години. У истом периоду је морталитет порастао са 9.8 на 10.2 на 1.000 становника. На основу наведених података изводи се закључак да је дејством санкција био директно угрожен биолошки интегритет народа на простору Србије и Црне Горе.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ВОЈНОЈ БАЗИ „БОНДСТИЛ“

Према дефиницији агресије по Резолуцији Генералне скупштине УН бр. 3314, акт агресије представља: агресија представља „инвазију или напад оружаних снага“. То је „свака војна окупација, макар и привремена, која произилази из такве инвазије или напада или анексије територије или дела територије друге државе употребом силе“. Дакле, за све државе које поштују међународно право, свака окупација (макар и привремена) представља агресију, односно „злочин против мира“. Окупацију КиМ као дела суверене државе није било могуће спровести без присуства страних оружаних снага које су стациониране у војним базама. О намерама Сједињених Америчких Држава и њиховим глобалним империјалним амбицијама најбоље сведочи број и распоред војних база широм планете, које своју функцију врше у мирнодопским условима и у ратним временима. Податак да се војне базе налазе у државама које су поражене још за време Другог светског рата (Немачка, Италија и Јапан), од када је протекло више од 70 година, говори да временско ограничење у контроли страних територија није ограничено, иако су те државе постале савезнице САД. Свакако, овај термин треба узети са резервом, јер су сувереност и територијални интегритет ових држава у најмању руку сумњиви, пошто ови термини у политикологији увек подразумевају монопол силе. Просторно одређење распореда војних база САД-а (НАТО) такође потврђује њихову глобалну доминацију, јер се налазе на свим континетима, са тежњом да своју контролу пренесу и на простор свемира. Према проценама професора Џејмса Вајта са универзитета у Вашингтону, војне базе САД-а се налазе у 80 страних земаља и чине 95% одсто свих војних база на свету које се не налазе на матичној територији државе. Порески обвезници у САД-у годишње плаћају око 156 милијарди долара уз годишњу плату припадника оружаних снага између 10.000 до 40.000 долара за спровођење „пакс американа“ долара (Искендеров 2013).

Положај војне базе „Бондстил“ је геополитички одређен близином кључних нафтовода и енергетских коридора у изградњи, мостобраном између Европе и Блиског истока и везом између војних база у БиХ, Бугарској и Македонији и низа НАТО војних база које се протежу од крајњег запада Европе до Ирака. После окончања агресије на СРЈ у јуну 1999. године почиње грађење војне базе на висоравни између Гњилана и Урошевца, на брдовитом подручју погодном за одбрану који није био бомбардован за време рата. Назив „Бондстил“ је добила према хероју САД-а у Вијетнамском рату и завршена је за мање од 3 године. Обухвата површину од 360.000 квадратних метара и према проценама, коштала је око 40 милиона долара. Према руској новинарској агенцији *Сјуиџњик*, „Бондстил“ је најјачи амерички војни полигон у Европи и само је ваздухопловна база „Рамштајн“ у Немачкој већа по површини, али не и по капацитету функција за које је предвиђена. У њој се налазе хелиодром, радарски центар, болница и затвор, али сходно тајности војних података, нема тачних података о наоружању и броју војника. У њој се, сем

америчких, налазе војници из десетак држава (Пољска, Украјна, Турска, Словенија...). Познато је да су стационаране јединице за извиђање и електронско ратовање уз најмодерније комуникационе системе, који су повезани директно са Пентагоном. Ова база ужива екстериторијалност без могућности контроле евроатланских организација. Стејт Департмент је 2002. године објавио да се у војној бази „Бондстил“ налази 179 затвореника у умањеној верзији америчке војне базе „Гвантанамо“, што потврђује и истраживање Берлинског института за европску политику. Нема разлога да сумњамо да су услови за затворнике једнако нељудски као и на Куби. Отварање Руског хуманитарног центра у Нишу (петоро запослених) довело је до дипломатских притисака САД-а на Србију, који нису престали до данас, што сведочи изјава дипломате САД Хојта Јиа (постављен за амбасадора у Македонији) да Србија „не може да седи на две столице“. Разлике између хуманитарног центра и војне базе по функцији су више него драстичне за суверену земљу, али и намере између САД-а и Русије према Србији. Неутралност коју Србија покушава да спроводи у дужем временском интервалу, није могућа без даљих притисака и уцена од стране САД. Од оснивања НАТО 1949. године до данас број држава чланица се са 12 попео на 29 и не треба очекивати очекивати заустављање тенденције проширења (У Партнерству за мир је још 21 држава). Војну базу су посетили амерички председници Бил Клинтон и Џорџ Буш, као и бивши амерички министар одбране Доналд Рамсфелд, што говори о значају базе за САД и њену улогу у светској хегемонији.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- Бжежински 2001: Збигњев Бжежински. *Велика шаховска шабла*. Подгорица: ЦИД; Бања Лука: Романов.
- Енциклопедија Британика* 2005. Ур. Милан Мишић. Београд: Народна књига.
- Енциклопедија политичке културе* 1993. Ур. Милан Матић. Београд: Савремена администрација.
- Iskenderov 2013. Petar Iskenderov. „Америчка база 'Bondstil' – најпознатija и уједно најчувенија по злу америчка војна база у Европи“. <<https://www.intermagazin.rs/americka-baza-bondstil-najpoznatija-i-ujedno-najcuvenija-po-zlu-americka-vojna-baza-u-evropi/>>. [5. новембар 2017]
- Мала политичка енциклопедија* 1966. Ур. Јован Ђорђевић и други. Београд: Савремена администрација.
- Чарнић 2017: Доротеа Чарнић. „Срби осуђени на готово хиљаду година затвора“. *Политика*, 26. 11. 2017.
- Чомски 2009а: Ноам Чомски. *Империјалне амбиције*. Београд: Беокњига.
- Чомски 2009б: Ноам Чомски. *Контрола медија*. Београд: Беокњига.

Bojan N. ŠEVO

Janko D. Reko

MILITARY CAMP “BONDSTEEL” AS AN EXAMPLE
OF THE OCCUPATION OF SERBIA

Summary

Drastic changes in the world happening at the end of the 20th century were not understood by the people in Serbia. Instead, the people opposed the new historical realities which in turn led them into a conflict of interest with the United States and other European countries; which led into an aggression that resulted in the suffering of Serbian nation as a whole. Civil wars and conflict with the most powerful nations of the world because of the heritage of the dying Yugoslavia have shown that Serbian people had no political wisdom to find the realistic interest that was not conflicted with reality and the vision of the new world order (United States hegemony)

Key words: conflict, power, United States hegemony, disintegration, NATO, occupation, the raid on East.